

bilitatum, sub pedibus Christianorum gemere, et neminem posse vincere, nisi vellentem? Audite magnum Antonium versutia et virum Diaboli peritissimi: «Credite, inquit, mihi experto, pertimiscit Satanæ recte viventium vigiliis, orationes, jejunia, voluntariam paupertatem, vanæ gloriæ contemptum, humilitatem, misericordiam, iræ dominatam, et præcipue purum cor erga Christi amorem. Novit terrimus coluber, ex præcepto Domini sub justorum se jacere vestigiis: signum crucis, et fides ad Dominum, inexpugnabilis nobis murus est.

Neque vero solum hoc tempore mundi fallaciæ detectæ, ignis concupiscentiæ imminutus, et vires Diaboli fractæ ac debilitatæ sunt: sed etiam gratia Dei est copiosior, lumen majus, exempla plura: aperti sunt fontes Salvatoris, pluit de cruce Domini imbres Sacramentorum; *Fruonis impetus lætificat civitatem Dei.* Nusquam tot libros tot salutaria documenta, tantum lumen scientiæ, tot media ad salutem habuimus quod modo habemus; exempla vero, sanctorum pene sunt innumerabilia; nemo est plane, qui non habeat in cælo, quem sibi imitandum proponere possit: viri, feminae, principes, privati, Sacerdotes, laici, Monachi, sæculares, virgines, conjugati, Philosophi, medici, jurisconsulti, milites, fabri, agricolæ, omnes omnium generum, sexuum, conditionis, facile reperient ex tanto numero beatorum, qui regnant cum Christo ejus vestigia sequi possint, si velint. Videor mihi viam regni cælorum ita stratam et tritam videre, ita signatam sanguine martyrum ita referatam sanctorum vestigiis, ita plenam trophæis sanctorum, quæ variis temporibus ob insignes victorias erecta sunt ut non solum tutissima, et certissima, sed etiam amœnissima et jucundissima sit via.

Itaque, auditores optimi, magno animo, summaque alacritate per hanc viam curramus ad propositum nobis bravium: *Aspiciamus in auctorem fidei*, qui sublato vexillo nos invitat: brevi labores finientur, regnum cælorum appropinquavit. Quid nobis cum sæculo, et iis viis, quæ ducunt ad inferos? Abjiciamus onera et sarcinas, quæ nos impediunt, ponamus paulisper cogitationes rerum temporalium: mille et quingenti et septuaginta anni sunt, ex quo dictam audivimus; *Filii, novissima hora est et præterit*

figura hujus mundi. Quid igitur jam a mundo tabescente et casum ac ruinam ultimam minante, expectare poterimus? Atque hæc quidem sunt bona, quæ nos excitant ad surgendum, et ambulandum.

Verum si unquam fuit, nunc hora est nos de somno surgere; mala enim tam multa et tam gravia sunt, ut nos dormire diutius nullo modo patiantur: Nonne *Si sciret pater familias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam?* Hei mihi, quam multi fures et latrones exierunt in mundum plena sunt omnia Hæreticorum, qui et fortunis, et animis, et corporibus insidiantur, nunquam tot portenta, tot monstra hæresum, et sectarum exiterunt. Apertus et nunc puteus abyssus, iterum revocantur in lucem Ariani, revocantur Sabelliani, revocantur Nestoriani, revocantur Pelagiani, revocantur Manichæi, et qui tandem non revocantur? Videmus oculis nostris perire Galliam, perire Germaniam, Poloniam, Bohemiam, Angliam, Hollandiam, Zelandiam, Flandriam, et adhuc non excitamur? Videmus incendia vicinarum domorum, audimus quotidie cædes, direptiones, et spoliationes templorum, timemus tumultus et seditiones et adhuc dormimus? Vigilat virga furoris Domini, immittuntur pestilentia, immittuntur eluviones, immittuntur penuria, et si hoc est parum, veniet, mihi crede, etiam bellum neque dormiet virga Domini donec nos vigilemus: tunc enim virga vigilat, cum dormiunt homines, et tunc dormit, cum vigilant homines. Itaque, auditores optimi, nisi serio excitemur, nisi diligentius in negotium salutis incumbamus, nisi mores emendemus, nisi zelus honoris Domini, et salutis animarum nos inflammet, sane prædico vobis, Christiani sumus, fides recedet, quæret loca meliora, extinguetur lumen, quod in vobis est. *Egrediatur omnis decor a filia Sion.* Quare cum tot bona, tam magna, tam multiplice nos invitent; mala vero quæ undique nos premunt, etiam compellant exire de mundo, «*Faciamus de necessitate virtutem,*» deseramus mundum, antequam deseramus a mundo: fugiamus de sæculo, antequam fugiat a nobis sæculum; properemus ad Deum, antequam rapiamur a Diabolo. Ita nos Christus in terris lætos, in cælis beatos efficit, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO III.

DE EADEM DOMINICA PRIMA ADVENTUS

THEMA

Erunt signa in sole, et luna, et stellis; et in terris pressuræ gentium pro confusione sonitus maris, et fluctuum. *Luc. xxi, 25.*

SYNOPSIS.

Duplex Christi adventus indicatur, unus præteritus in humilitate, alter futurus in majestate. De modo, ac tempore signorum Christi adventum præcedentium, varie variorum opiniones adducuntur, tandem hæc de re nihil certi, antequam fiat, definitur posse concluditur, diem enim judicii nobis occultum Deus voluit. Unde Lutheranos de eo ridiculosum præsagium caploditur, et ejusdem certum tempus statuentes videntur. Quinam ad signa ista capita levaturi sint. Similitudo fci triplici sensu explicata: historico, parabolico, et morali. Synagoga Judaicam sæpius fci comparatam fuisse probatur. Tribulationes hujus mundi nobis plurimum prodesse similitudine hiemis et Christi exemplo docetur.

In secunda parte tres causæ afferuntur, cur hoc die Evangelium istud legatur: prima, ne paupertas nascituræ Christi nos offendat, ejus simul majestas proponitur. Secunda, quia idem Evangelium aliquo modo Christi natiuitatem etiam præmonstrat, in qua sol Justitia Christus obscuratus est, et Ecclesia, seu etiam B. Virgo non spargebat lumen solitum, stellæ, id est, Angeli de cælo lapsi sunt, et mare turbatum est, hoc est, Herodes et tota Hierosolyma. Tertia, quia frequens extremi judicii cogitatio non ad Christi natalem præparare efficacis est. Inde quomodo ad diem judicii nos præparemus disseritur. Tandem pulcherrima

similitudine humanæ calamitatis, post quam ruidam locorum mores taxatos, finis imponitur.

Minime dubito, ornatissimi auditores, quin vestrum nonnulli mirentur, cur Ecclesia hæc potissimum Evangelicam narrationem hodie nobis proponat, quæ nec tempore accommodata esse videtur, nec adventui Domini, quem hodie agere incepimus convenire? Duos enim adventus Domini ac Servatoris nostri litteræ sacræ nobis commendant: Unum in humilitate; alterum in majestate: ac priorem præcessisse jam credimus; posteriorem omnino futurum minime dubitamus. Jam vero cum pia mater nostra Ecclesia Catholica, a Spiritu sancto edocta, non posteriorem, sed priorem adventum hoc tempore veneretur, et colat; tamen illam Evangelii partem inter sacrorum solemnium recitari audivimus, in qua signa non prioris, sed posterioris adventus continentur. Itaque adventum priorem Ecclesia commemorat, et Evangelium hodiernum explicat posteriorem. Quamobrem non solum hodie ipsa evangelii verba explicanda erunt: sed etiam breviter exponendum, quo consilio majores nostri, veri sapientissimum hoc Evangelium potissimum publice in Ecclesiis decantari voluerint.

Ut igitur ad explicationem Evangelii veniamus, posteaquam Dominus diu jam de excidio urbis Hierosolymæ verba fecerat, ut ex capite vigesimo primo Evangelii secun-

dum Lucam intelligi potest, paulatim ad excidium orbis totius explicandum descendit: interitus enim præclarissime, et maxima illius verbis, orbis universi interitum sine dubio designavit. Asseruit vero Dominus, horribilia quaedam signa orbis casum, et iudicium extremum antegressura. *Erunt signa, in sole, et luna, et stellis, et in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris, et fluctuum, arescentibus hominibus præ timore: nam et virtutes colorum movebuntur.* Itaque totus orbis signa dabit, in cælo sol obscurabitur, luna non dabit lumen suum, et stellæ erunt decedentes: supra cælum virtutes colorum, hoc est, Angeli (ut B. Hieronymus in Matthæum, Ambrosius in Lucam, Augustinus ad Hesygium docent) commovebuntur; in terra homines pressuras patientur, atque arescent præ timore: in mari denique fluctus atque undæ in immensam altitudinem exrescent; quiddam maxime horrendum insonabunt. Est vero maxima questio, ac pene inexplicabilis, ad quem modum, et quando ista fient? Nam B. Hieronymus et Chrysostomus solem et lunam obscurandam esse censent, non quia lumen amittent: sed quia cum claritate corporis Christi, quod tum aderit præsens, et conspicuum comparata, lucere omnino non videbuntur. Neque ab eorum sententia multum absunt B. Hilarius, alique nonnulli. Verum, auditores, sancti isti Patres nostram questionem minime dissolvunt: siquidem ipsi solum de eo tempore loquuntur, quo Liberatores noster in nubibus cæli tolli orbi conspicuus apparebit: solis vero et lunæ globi luminæ privabuntur, atque decipient etiam, quam Deus in nubibus cæli gloriosus appareat, alioquin signa adventus Domini dici non possent. Nec enim Domino præsentate ad eum ab aliis sanctis hominibus internoscendum signis indigebimus; erit enim ipse omnium pulcherrimus, et clarissimus. Et quemadmodum sole exorto, etiam tempore eodem luna in cælo conspiciatur, nemo quærit, uter eorum globorum sit sol, satis enim sol excellentissimo suo fulgore, et claritate se prodit. Sic etiam non difficile erit tempore iudicii inter multa millia sanctorum regem, et iudicem Christum ut alterum solem inter minora sidera dignoscere. Ad quem igitur modum ante ipsum Domini adventum sol obscurabitur, luna non dabit lumen suum, et stellæ cadent de cælo? B. Augustinus in epistola

octogesima, quæ est ad Hesygium, et B. Ambrosius in capite vigesimo primo Lucae, ad tropos et figuras recurrendum putaverunt; ut nomine solis, et lunæ, et stellarum, Christum et Ecclesiam, et sanctos homines intelligamus. Sed quamquam hæc ita se habent, et secundum mysticum quemdam et spirituales sensum vera sunt; tamen dubium esse non potest, quin etiam verus sol, et vera luna obscurari, et deficere debeant, sicut vere gentes pressuram patientur, et veri fluctus, et veræ undæ multo horribilius quam unquam antea resonabunt. Nam si cum rex indignatur atque ira succensus tamquam leo rugit per aulam, omnes famuli atque administri timent, et tota regia conturbatur, quid futurum putamus cum summus, et potentissimus rex cæli, et terre, tot hominum criminibus ad iram iustissimam provocatus omnes suas injurias unica die ulcisci constituit? Quomodo tanto rege commodo non omnes res create pariter movebuntur?

Nam profecto maxime de casu stellarum omnino difficile est controversiam definire. Si enim dicere velimus, stellarum nomine accipiendos esse ignitos quosdam vapores, qui tanta habent cum stellis similitudinem, ut vulgo jam stellæ cadentes dicantur, cavendum est ne Evangelio repugnemus: nam si Evangelium de vero sole veraque luna loquitur: num consequens est, ut non etiam de veris stellis loquatur? Quod si tanta Evangelii auctoritate permoti; stellæ vere casuras in illa magna rerum perturbatione affirmemus, statim occurreret infinita turba mathematicorum, a quibus nos expedire nullo modo poterimus: siquidem ipsi quasi stellarum magnitudinem dimensi essent, vociferabuntur, et clamabunt, stellæ cadere non posse super terram: nam cum nulla sit fixarum, et non errantium stellarum tam exigua quam terræ magnitudinem longe non superet, si vel una ex minutissimis caderet, totus orbis terrarum eam excipere non posset. Et quamvis mathematicorum decretis objicere possemus, magnum Basiliam, B. Chrysostomum, Ambrosium, et virum longe doctissimum Augustinum, nec non alios permultos, qui stellæ omnes, uno solis globo excepto a lunæ magnitudinem superari contendunt; ex quo fit, ut multo majori ratione stellæ omnes a terræ magnitudine superentur. Nam unam multo et mathematici confitentur; tamen quia non propterea mathematici conquiesce-

rent, neque nos cum illis contendere volumus idcirco unum e duobus omnino dicendum est, vel stellæ veras hic quidem accipiendas esse; sed eas non vere ac proprie casuras, sed dumtaxat metaphorice; quia nimirum lumine penitus orbata jam non amplius esse in cælo, sed ex eo cecidisse videbuntur. Id quod multis Theologis Doctoribus video placuisse. Velut, quod mihi multi magis placet, ut fatear aperte quam sentio, questionem istam antequam signa illa appareant, definire non posse, ita ut nostræ ignorantie confessio sit nostræ sententiæ explicatio: Ea siquidem, quæ Dominus de futuro iudicio, de mundi interitu, et signis præcedentibus disputavit, omnia prophetica sunt. Dicta vero prophetarum id proprium habent, ut antequam impleantur nihil fere aliud, quam æigmata sint: impleta vero ab omnibus intelligantur. Prædixit Dominus excidium Hierosolymæ; *veniet, inquit, dies in te, et circumdabunt te inimici tui vallo, etc.* Et nunc quidem, quia vaticinium impletum est, omnes intelligunt dies illos a Domino prædictos fuisse anno quadagesimo ab obitu Salvatoris: inimicos vero Judæorum, qui Jerusalem cade, et incendio vastaverunt, fuisse Titum, et Vespasianum Romanorum Imperatores. At vero, si antequam vaticinium impleretur, aliqui expositores accessissent, et unus dixisset: Dies isti a Domino prædicti post unum mensem advenient; alter vero, non, sed post centum annos. Pari ratione de hostibus Judæorum unus dixisset: Assyrii erunt; alter, Persæ erunt, non Assyrii; tertius, Romani erunt; nonne omnes ridiculi, et divinatores potius, quam expositores essent? At nunc post eventum rei omnia perspicua, et facilia sunt. Intellexerunt hoc prisci illi patres sanctissimi, atque eruditissimi homines, ac propterea parum omnino solliciti fuerunt, an stellæ vere cadere possent, et ad quem modum cæli lumina obscurabuntur: quod idem fecerunt in tempore illo investigando, quo hæc futura sunt. Nam cum Lactantius anno ab orbe condito sexies millesimo iudicium futurum, et post mille annos a iudicio orbem totum destruendum censuerit: alii vero, ut B. Augustinus auctor est, post quadragentos: alii post quingentos; alii post mille annos ab ascensione sua Dominum ad iudicium descensurum existimaverunt. Sancti illi patres Hilarius, Ambrosius, Hieronymus, Chrysostomus, Augustinus incredibili consensio-

ne diem illum sciri non posse affirmaverunt. «Nec enim est nostrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate, et quæ nemo scit, neque angeli Dei, qui semper vident faciem Patris, qui in cælis est.» Et quemadmodum illi qui annos quadringentos, vel quingentos, vel mille ab ascensione Domini definiunt, decepti sunt, eventus et experientia docuit: sic omnes alii decipientur, qui tale aliquid definire tentaverint. Nonne hæretici Lutherani ante annos ferme quadraginta, et Vitebergæ, et alibi, ut spiritum prophetiæ accepisse demonstrarent, jamjam diem Domini instare prædicabant? et certum etiam quemdam diem, quo iudicium esset futurum, definire non verebantur? nonne jam plerique propterea, neque domos ædificare, neque agros colere; sed solum ad eum diem se comparare volebant? et tamen finita dies jamdiu præterit, et prophætæ mendaces inventi sunt. «De fine autem temporum, inquit B. Hilarius in Matthæum scribens, curam sollicitudinis nostræ ademit, diem illum dicens, nemini esse cognitum.» Et beatus Ambrosius libro quinto de fide, capite octavo. «Non prodest, inquit, scire, sed metuere, quod futurum est: Scriptum est enim: *Noli altum sapere, sed time.*» Beatus vero Chrysostomus scribens in Matthæum: «Quod, inquit, dixit, neque angeli sciunt, repressit eos ne scire vellent, quod angeli nesciunt. Eo vero quod dixit: neque filius, non solum a discendo, sed etiam a quærendo prohibuit.» Denique, ut alios omittamus, Augustinus ad Hesygium scribens: «Libenter, inquit, nesciamus, quod nescire nos Dominus voluit.» Et libro decimo octavo de civitate Dei capite quinquagesimo tertio: «Omnium, inquit, de hac re calculantium digitos resolvat, et quiescere jubet, qui ait: non est vestrum scire tempora, vel momenta, quæ Pater in sua potestate posuit.»

Quæ cum ita sint, quis explicet quorundam impudentiam singularem? Christus clamat: *non est vestrum scire tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.* Et: *vigilate, quia nescitis diem, neque horam.* Et: *de die autem illo nemo scit, neque angeli in cælo, nisi solus Pater.* Confitetur Hilarius, confitetur Chrysostomus, confitetur Augustinus, omnes patres, omnes doctores, omnes angeli confitentur, se magna illa momenta nescire, quæ Pater posuit in sua potestate; et quidam superbissimi vermiculi tempora

ista, et momenta definire non erubescunt? Itaque, auditors, si in Heliam quemdam, non Prophetam ecclesiae, sed Rabinum Synagogæ, et in alios ejusdem veneris somniores incidere, qui certos annos consummationis sæculi definire voluerunt, eos me auctore deridete, atque contemnite. Omnes vero majorum, et patrum nostrorum sobrietatem, et sapientiam imitantes, hæc omnia, quæ Dominus de posteriore adventu suo prædixit, omnino futura esse credamus. Ad quem autem modum, et quando implenda sint, id vero Domini cognitioni, atque intelligentiæ concedamus, et nostram scientiam effugere æquo animo patiamur.

Sequitur, et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna et majestate. Signis vero illis tamquam prænunciis quibusdam ante suum adventum præmissis, cum maximo totius orbis stupore apparebit in aere summus ille Judex vivorum, et mortuorum; tantoque lumine et splendore quasi vestitus erit, ut soli, et lune, et omnibus cæli luminibus tenebras offundat. Veniet vero in majestate, hoc est, in majori statu, quam antea venerit: Is enim qui quondam cum maxima humilitate, et abiectione venit, cum maxima potestate et majestate veniet. Et qui a ligno solus de caelo descendit, tunc multo, magnoque comitatu stipatus descendet: et qui olim, ut reus ab hominibus judicandus, advenit, tunc, ut æquissimus, et potentissimus judex omnes homines judicaturus adveniet: et qui jacuit contemptus in stabulo sedebit gloriosus in nube: et angeli, qui in priori ejus adventu læti caneabant: *Gloria in excelsis Deo, etc.*, in posteriori horrendè insonabunt: *Surgite mortui, venite ad judicium.*

His autem fieri incipientibus, respicite, et levate capita vestra; quoniam appropinquat redemptio vestra. Perditi quidem, et facinorosi homines, qui male sibi conscii sunt, his fieri incipientibus non audebunt in cœlum respicere: sed in humum, quam semper dilexerunt, oculos suos desigent, contabescant, arescant, deficient præ timore; quoniam appropinquat condemnatio eorum. Vos vero, qui thesaurum vestrum in cœlis posuistis, qui adventum istum semper desideravistis, quos fides, et opera securos efficiant, respicite, et levate capita vestra: et quantum in aliis metus, et odium crescit, tantum in vobis spes et desiderium augetur. Appropinquat enim plena, et perfecta

redemptio vestra: « ut » jam tandem vide licet « reformetur corpus humilitatis vestrae configuratum corpori claritatis suæ ». Vos, inquam, qui « intra vos gembatis, adoptionem expectantes filiorum Dei », redemptionem corporis vestri, respicite jam, et levate capita vestra; quoniam appropinquat redemptio vestra, qua corpora ista ab omni corruptione, et mortis injuriis vindicentur.

Et dixit illis similitudinem: Videte ficulneam, et omnes arbores, cum producant jam ex se fructum, scitis quia prope est æstas: ita et vos cum videritis hæc fieri, scitote quoniam prope est regnum Dei etc. Fœcunda plane sunt hæc verba, auditors: et nam et historicum; et parabolicum; et morealem sensum recipiunt. Juxta historiam, sicut folia, et flores, et fructus arborum, signa sunt vicinæ æstatis: sic etiam solis ac lune obscuratio, stellarum et siderum casus, maris ac fluctuum sonitus, et gentium in terris pressura, ac metus, signa sunt obitus mundi, et futuri judicii. At vero juxta parabolam novum signum superioribus Dominus addidit, conversionem scilicet Judæorum: Quid enim ficulnea in scripturis, nisi populum hebræorum significat? *Hæbat quidam arborem fici plantatam in vinea sua, ait Dominus, et venit fructum quaerens in illa, et non invenit, etc.* Quam parabolam Dominus, ut B. Ambrosius, et alii patres exponunt, sine ulla dubitatione de Hebræis dixit. Rursum maledixit ficulneæ, ut Marcus capite undecimo auctor est, quod in ea fructum quaerens nihil præter multa folia invenisset: quo loco ficulneæ nomine Synagogam Judæorum intelligendam esse, nemo est, qui dubitet: sciebat enim Dominus non posse tunc ficus in ficulneâ inveniri: non enim erant tempus ficum, ut ipse Marcus evangelista testatur: sed aliud querebat, aliud desiderabat: querebat ficus in arbore desiderabat opera bona in Synagogâ. « Folia erant, inquit August. in psalmo xxxv. de hac ficulneâ loquens, et fructus non erant, verba erant, et facta non erant. Vide in verbis numerositatem, et in factis sterilitatem. » Hinc etiam Nathanael Dominus ait: *cum adhuc eses sub ficu*, hoc est cum adhuc sub umbra Synagogæ degeres, et nihil de Messia audivisses, *vidi te*. Denique, quod in Canticis canticorum legitimus: *ficus protulit grossos suos*, quis ambigat ad populum Hebræorum etiam referendum? Hinc enim sumit sponsus argumentum suasionis, ut sponsa propter venire

ad vineas, quia ficus jam protulit grossos suos et in posterum meliora succedunt; grossi enim ficus quadam sunt: sed vice florum orientur, et tamquam ad nihilum utiles immaturæ cadunt, et dant locum maturandis. Grossi igitur quo: perpetuo protulit Synagogâ, opera inutilia, acerba: quia etiam perniciosa, et venenata fuerunt ut sæpius repetita idololatria, ut cædes omnium Prophetarum, ut ipsa impia, et detestanda Christi Servatris occisio. Hic enim fuit omnium postremus, et grossissimus atque acerbissimus grossus. Tunc impleverunt mensuram peccatorum suorum: tunc impleta est malitia urbis Hierusalem. Atque propter hunc ultimum grossum, dixit Dominus cultori vineæ: *ecce tres anni sunt, ex quo venio quaerens fructum in ficulneâ hac*. Veni tempore Patriarcharum, veni tempore Prophetarum, veni tempore Messie: et nihil unquam, nisi grossos inveni: *succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat?* Cultor vero adhuc annum unum, hoc est, tempus aliquod impetravit, donec Apostoli quoque circa eam foderent, et mitterent stercorea, hoc est, in oculis Judæorum peccata ipsorum ponerent, et tunc cum nulla jam esset spes conversionis, misit Dominus operarios suos, Titum et Vespasianum, et radicibus eam evulsit: et ramos ejus per omnem orbem terrarum disjecit. Vere igitur populus Hebræorum ficulneâ fuit quæ bona licet Patriarcharum radice prodierit, nunquam tamen in altum proficere, nunquam se humo attollere voluit, nunquam radici respondere proceritate ramorum, generositate florum, fecunditate fructuum: sed perpetuo humilis, fragilis, tortuosa, nodosa fuit, et informes atque acerbos grossos pro pulchris, et odoratis floribus tulit. Sed in fine nihilominus temporum reliquæ salva fiet. *Cum enim plenitudo gentium intraverit, et ipse Israel licet olim incredulus converteretur, et tunc finis mundi et Christi judicium erit in foribus. Ab arbore igitur fici discite parabolam; cum ramus ejus tener fuerit, et folia nata, hoc est, cum ficulneâ illa in adventu meo propter suam incredulitatem arefacta iterum virescere, et frondescere incipiet, et duræ illæ cervicis Judæorum mollescent, et leni jugo meo subjicientur, scitote quoniam prope est æstas: illa, inquam, æstas, in quâ messis fiet, et bona frumenta in horreum Domini recondentur, paleæ autem et zania igni inextinguibili cremabuntur. Hæc igitur de parabola.*

Quid tandem et nos ex hac sententia utilitatis referemus? Multum omnino, auditors, si illud diligenter perpendamus, quemadmodum communis mundi perturbatio, atque interitus, felix et faustum signum est communis omnium sanctorum gloriæ et felicitatis: sic etiam singulares uniuscujusque nostrum temporaneas calamitates, et ærumnas, signa faustissima esse perpetuæ uniuscujusque nostrum prosperitatis, et pacis. O nos felices, si rem istam intelligere posserimus? Rei si quidem ejus ignoratio id in hominibus efficit, ut tunc ipsi dolent, cum est maxime gaudendum, et tunc sæpe gaudent, cum omni jure esset dolendum. Accipite similitudinem a segetibus, et arboribus. Cum frumenta in arvis ab agricolis seminata sunt, quam, obsecro, hiemem vos vestris segetibus desideratis? Adolescentes fortasse, qui magis de suis ludis, quam de segetibus solliciti sunt, hiemem totam serenam et dies claros et temperato calore blandos, sine pluviiis, sine ventis, sine glacie, sine nivibus optarent: nimirum ne deambulationes et cursus, et ludii eorum diebus feriatis impedirentur. Verum ista serenitas hiemis, iste calor intempestivus, segetibus non modo non conferret; sed etiam vehementer obesset. Continuo namque exorirentur, radices non facerent, neque aliud, quam herbas, et paleas suis cultoribus parent. Quocirca sapientes agricolæ malunt in hieme frigora, et glacies, et nives, et pluvias, quam diuturnam, et male blandam ac tepidam serenitatem. Intelligunt enim hoc pacto segetes coliberi, ne ante tempus exoriantur; sed primum longas, et firmas radices figant: deinde tempore suo fruges uberiores, et optimas fundant. Nos omnes, Auditors, segetes sumus in agro mundi hujus seminatae, ut aliquando bonum frumentum efficiamur, et in horreum Domini messorum, hoc est, Angelorum manibus recondamur. Ac præsentis quidem vitæ tempus totum est hiems: æstas vero paulo post sine dubio consequetur. Quid igitur si sapiamus, optare debemus? Nonne pluvias? nonne glacies? nonne nives? *Omne quod unum existimate, fratres, cum in variis tentationes incideritis. Ergo cum omnia prospere in hac vita succedunt, nolite gaudere, nolite extolli. Divitibus hujus sæculi præcipue, inquit Paulus, non sublime sapere.* Suspecta sit nobis ista ubertas, et non naturalis serenitas: ne forte in æstate paleæ sine frumento inveniamini, ac proinde colligamini in fasciculos ad comburendum. Contra

vero, cum undique spirant ærumnæ, pluvii imbres tribulationis, irruunt venticalmitatis, dicite vobis ipsis: faustum est hoc signum, turbida atque horrida hiems latam, et divitem æstaten nobis adferet. Aspiciete liberatorem nostrum Jesum Christum, ipse granum frumenti pro nobis fieri, et in hac terra voluit seminari: quam, quæso, hiemem expertus est? Num vel unum diem lætum et serenum habuit? Nonne omnia venti, et pluvie persecutionum et tribulationum sibi vendicarunt? Sic oportuit Christum pati, ut cresceret postea, non solum in epicam, sed etiam in arborem magnam, et longe maximum fructum adferret. Sic igitur et nos cum similem hiemem experimus, gaudeamus et exultemus, quoniam messis vestra copiosa in æstate erit.

PARS ALTERA

Exposuimus, vel perstrinximus potius evangelium; restat nunc ut cur hoc tempore proponatur, breviter vidamus. Hujus rei tres præcipue cause mihi esse videntur: primum enim eum diem jam agere, et celebrare incipimus, quo liberator generis humani nostræ carnis mortalitate indutus ad nos venit; quia vero nihil majestatis, nihil amplitudinis, nihil excellentie singularis in hoc primo adventu præ se ferre videbitur, quin potius more cæterorum infantium parvulus, imbecillus, nudus, vagiens, prodibit in lucem, in præsepe collocabitur, super fœnum jacebit; nullus apparatus, nisi rusticanus, nulla tapetia, nisi telæ aranearum; nulli famuli, et administri, nisi bos et asinus circa illum apparebunt: quis, obsecro, sibi facile persuadebit, eum et regem, et Deum, et Verbum, et sapientiam esse? Ut igitur non nos tunc humilitas ejus offendat, ejus nunc nobis majestas, et gloria predicatur. Et ne tunc eum ut unum de turba contemnamus, multo ante nobis prædicatur, eum judicem orbis terrarum esse futurum, venturumque in nubibus cœli cum potestate magna, et majestate. Atque hæc quidem est ratio prima. (1)

Porro altera ratio ex illo sumitur, quod ea signa adventus Domini, que in hodierno evangelio continentur, tametsi vere ac proprie posterioris adventus signa sint, tamen secundum quamdam mysticam, ac reconditam intelligentiam, ad priorem quoque eventum referuntur: Siquidem in die natali Do-

mini sol obscuratus est, et luna non dedit lumen suum, et stellæ de cœlo lapsæ sunt, nec in terris defuit pressura gentium præ confusione sonitus maris, arescentibus hominibus præ timore. Quid enim sol, nisi Christum significat? qui est *lux vera, que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, et quem jure ac merito solem justitiæ nominamus. Iste igitur sol obscuratus est, cum verbum carne circumdatum mundo apparuit. Quæ major obscuratio cogitari potest, quam ut creator, et Dominus ita lucem suæ majestatis abscondat, ut officium, et mancipium esse videatur? Verum enimvero, quomodo sol, cum nobis deficere videtur lumen suum neque amittit, neque remittit: sed illud dumtaxat abscondit: sic et Dei verbum cum caro factum est, non esse desiit, quod erat: sed esse cœpit, quod non erat: neque lumen divinitatis in eo defecit; sed solum obscura nube carnis humanæ contextum, atque operum fuit. Et quemadmodum solem adversum, si nulla nube tegatur, intueri non possumus, ejusque radiis acies nostra sensusque vincitur: sic et Verbum usque ad diem obscuracionis suæ propter nimium fulgorem quem ex se emittebat, cerni non poterat, vereque tunc erat Verbum apud Deum, hoc est, in sinu et corde Patris penitus abditum, ac reconditum, ut ab oculis mortalium videri non posset. At ubi *Dominus super nubem levem*, juxta Prophetam vaticinium, *ascendit*, et humana carne vestitus vim illam divinarum radiorum continuit, et nobis faciem suam nube interposita obscuratam ostendit, tunc *vidit omnis caro salutare Dei*. Nam *in terris visus est, et cum hominibus conversatus est*. Ecce igitur vobis obscuracionem solis. Cæterum lunæ quæ in adventu Domini nunc dedit lumen suum, quid nisi cœtum fidelium, ecclesiamque designat? Ut enim luna modo magna, modo parva, modo nulla videtur; ita ut sapiens dicat: *stultus ut luna mutatur*: sic et Ecclesia modo decrevit, modo brachiis orbem pene totum complectitur, modo contrahitur, in angustumque deducitur, quod his nostris miserrimis, calamitosisque temporibus videre cogimur vel invit. Et quemadmodum luna luce luere aliena, et radiis solis accensa convertitur: sic et Ecclesia, quicquid gratiæ, quicquid decoris, quicquid luminis habet, id totum a Christo habet, qui sol justitiæ, et appellatur, et est. Hæc igitur luna, quæ in ortu Domini ac Servatoris nostri lumen non dabat, Ecclesia cœtusque fidelium est: Num-

quam enim minor Ecclesia fuit, nunquam obscurior, nunquam vilior, nunquam abjectior. Tunc enim excepta Palæstina, quæ exiguus angulus orbis terrarum est, ubique idola regnabant, totus orbis in tenebris errorum densissimis versabatur. Et ille ipse angulus, de quo olim Propheta canebat: *Notus in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus*, circa Domini natalem diem, partim erroribus Sadducæorum, partim moribus parum probatis, et flagitiosa vita pharisæorum et sacerdotum ita corruptus et depravatus erat, ut nihil pristini decoris ac luminis habere videretur. Nulli tunc Davides, aut Ezechias: nulli Aarones, aut Eleazari; nulli Helias, aut Isaia inveniebantur: sed reges prophani, sacerdotes sacrilegi, et propheta mendaces Hierosolymis erant. Vere igitur tunc luna, hoc est, fidelium congregatio, non dabat lumen suum. Nec immerito, auditores; nam adveniente Domino vetus Ecclesia moriebatur, et nova nascebatur. Itaque novilunium erat et luna cum sole conjungebatur, ac propterea exigua ac pene nulla videbatur. An est quisquam, qui hoc ignoret in novilunio lunam pene nullam videri?

Sed fortasse a vero non aberrarem, si virginem Dei matrem lunam istam esse diceremus: de ipsa enim Ecclesia canit: *Pulchra ut luna, electa ut sol*. Numquid enim obscurata fuit hæc luna, cum tam excellens fœmina, tam singularis, cujus pectus domicilium erat omnium virtutum, et quæ singulari privilegio mater, et virgo erat: nec non Dei Patris filia, filii mater, Spiritus sancti sponsa, angelorum Regina, orbis Domina, deus humani generis, quem alteram mundus omnino non habuit, nec habebit: cum, inquam, talis fœmina gloria fœminarum ab hominibus non agnoscebatur, nec ut par erat, colebatur: quin potius despiciebatur, et contemnebatur, et cum Deum gestaret in utero, in stabulum abjectissimum se recipiebat? Cum inter tot peregrinos ei soli fortasse in diversorio locus non esset? Itaque luna non dabat lumen suum. Nunc quidem hæc luna defectum non patitur; nam et ipsa in omnem terram radios suos diffundit, *nec est qui se abscondat a calore ejus*. Ubique terrarum suscipitur, colitur, adoratur. Sed tunc luna non dabat lumen suum.

Et stellæ cadent de cælo. Porro stellarum casus in adventu Domini maxime perspicuus fuit: nam usque ad ærem istum terræ proximum stella quædam maximi fulgoris lapsa

est, et magis ex Perside venientibus palatium regis pauperis demonstravit. *Ecce*, inquit, *stella quam viderant in oriente, antecedebat eos usque dum veniens staret supra ubi erat puer*. *Et virtutes cælorum movebuntur*. Quam aperte hoc signum apparuit quando, ut B. Lucas testatur, *subito facta est cum angelo multitudo militiæ cælestis laudantium Deum, et dicentium: gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis?* Postremo fuit in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris: mare siquidem nihil est aliud, quam mundus, sive perditii illi homines, qui mundi nomine in sacris litteris designari solent. Quocirca B. Augustinus psalmum novum et trigesimum exponens: « Hoc sæculum, » inquit, « mare est: habet enim amaritudinem noxiam, habet fluctus tribulationum, tempestates tentationum: habet homines velut pisces de suo malo gaudentes, et tanquam se invicem devorantes. » Et rursus in psalmum nonagesimum secundum: « Navicula, » inquit, « Ecclesia est, mare sæculum; venit Dominus, ambulavit super mare, et pressit fluctus. Quomodo ambulavit Dominus super mare? potestates et reges crediderunt, et subjugati sunt Christo. » Hoc est igitur mare, quod quidem num oriente Christo turbatum non est? Audite, quid B. Matihæus evangelista dicat: *audiens autem Herodes, nempe natum Christum, turbatus est, et omnis Hierosolyma cum illo*. Ecce vobis mare turbatum: ecce fremilum resonantium undarum: *turbatus est, inquit, Herodes, et omnis Hierosolyma cum illo*. Hinc vero statim pressura gentium in terris subsecuta est. Annon fuit in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris, quando Maria et Joseph pene arescentes præ timore, intempesta nocte, fugam arripere, et in Ægyptum concedere compulsi sunt? Et quando Magi ab angelo admoniti per aliam viam in Persidem redierunt, ut eam tempestatem evaderent, quam Herodes excitabat, nonne erat in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris? Postremo, cum tot millia innocentium puerorum insanientis Herodis jussu casa sunt, et tot parentes, tot matres, tot nutrices in luctu, et squalore fuerunt, et quanta esset rabies turbati maris probe expertæ sunt, nonne erat in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris et fluctuum, arescentibus hominibus præ timore? Quæ cum ita sint, plurimum jam esse arbitror, signa, quæ in ho-

(1) Ispan præparavimus con acto de penitencia y limpieza de espíritu

dierno evangelio continentur, tametsi proprie ad posteriorem Christi adventum referantur: tamen ad priorem etiam aliquo modo non male, nec inepte referri.

Sed jam ad tertiam, et postremam rationem veniamus: cum hoc tempus sit quasi quadam longa vigilia, et tanquam parasceve, ad natalem Domini diem probe celebrandum instituta, ratio ipsa exigere videbatur, ut illud evangelium Ecclesia nobis proponeret quod maxime esset utile ad Christianorum animos preparandos. Et quid, obsecro, utilius, quam futuri judicii cogitatio? Ea namque timorem sanctum in animis inserit, a peccatis revocat, ad penitentiam cogit, in officio continet, torporem expellit, diligentiam excitat, vigilantem denique, ac solertem hominem facit. « Si mente, inquit B. Ambros., cernerent homines peccatores, quale judicium imminet mundo, sensus humanus non dispergeret vanitate seculari, si non infidelitate gravaretur. » Et sane, auditores, quis manus extendere ad quodlibet flagitium perpetrandum auderet, quis non vehementissime perhorresceret, si semel attente cogitaret, quam severum judicium nobis imminet, et quam accuratam et minutam rationem de omnibus verbis, factis, cogitationibus, omissionibus æquissimo et potentissimo Judici reddere debeamus? Unusquisque nostrum, Si proprii capitis causam apud severum aliquem judicem certo die dicere, et eo ipso die sententiam, vel vitæ, vel mortis audire deberet, quid, obsecro, ageret? Imo vero quid non ageret? Quid non moveret? Quid non tentaret? O quam sollicitè ac diligenter quaeret testes innocentiae suæ? O quanto studio amicos et patronos, præsertim nobiles, et gratiosos, qui apud judicem, vel gratia, vel auctoritate valeret, sibi compararet? O quam sæpe, et attente meditaretur causam suam, et rationes atque argumenta excogitaret, quibus innocentiam suam Judici persuaderet? Certe non dormiret, non torperet, neque spatium ei superesset, quod in ludis, et amoribus pœneret. Et quorsum tandem hæc omnia? Quo tantus apparatus? tantæ sollicitudines, tantæ curæ, tantæ contentiones tendunt? Fortasse, ut non moriatur? Non sane. Quo igitur? Ut non tam cito moriatur. Nec enim mortem evadere, quod fieri non potest: sed ad paucos dies eam differre contendit. Cum igitur hodie judex ipse non per præconem, sed per seipsum judicium formidabilissimum brevi futurum pronunciaverit? et ad ipsum

coram toto orbe nos omnes citaverit, et in eo non de fundis, non de stillicidiis, non de limitibus agrorum; sed de sempiternis cruciatibus interituque perpetuo agendum sit, quis non intelligit, quanto jure nos formidare, et non dormire, neque otiosi, sed studere atque contendere debeamus, ut parati ad illud inveniamur?

Et quid tandem imprimis necessarium esse censetis, ut ad illud bene nos preparemus? Ego quidem, auditores, diu super hoc cogitans, et multa volvens, ac revolvens animo, tandem illud serio apud me statui, nihil nobis magis in hac re nocere, quam crapulam, quam anorem carnalium voluptatum. Cur hodie, cum de judicio agitur, canitur nobis ex Apostolo: *non in comessationibus, et ebrietatibus, non in cubilibus et impudicitis: sed induimini Dominum nostrum Jesum Christum?* Cur ipse Dominus simulatque de judicio illo formidabili locutus est, statim subjungit: *attendite nobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, et ebrietate, et superveniat in vos repente na dies illa?* Et quid exiis omnibus judicare possum, nisi comessationes et ebrietates maxime omnium malorum fugiendas esse, si læti et securi ante Filium Virginis apparere velimus? Ratio deinde nonne et ipsa hoc docet, nulla re magis corda hominum gravari, et omnium honorum oblivisci, quam ebrietate? Existat hic aliquis contritus, compunctus, qui conceperit vitam mutare: nonne si hac nocte adeat convivium non sobrium, gravabitur rursus cor ipsius, et vini copia spiritus conceptos extinguit, et vini copia garrire, insanire, aliis detrahere, scurrilia et impudica verba loqui, et carnis titillatione ad libidinem incitari incipit, sicut antea? O quam multos perdit, et ad gehennam trahit ista amarissima delectatio? Accipite brevem similitudinem humanæ calamitatis, et finis orationis sit. Currebat quidem per agros, et casu quodam incidit in horrendum quemdam puteum: verum, dum caderet alio meliori casu manibus extensis, arbusculam quandam apprehendit quæ de pariete putei illius prodibat: tum vero pedibus super eam compositis totus perterritus, cepit respicere, ubinam esset: et primum intuens puteum profundum, vidit horribilem quemdam draconem, ore, et naribus, et oculis ignem spirantem, qui non dormiebat: sed pendente hominem horribilibus oculis intuebatur, et semper inhibebat ad casum ejus, et se ad eum devorandum preparabat. Deinde

idem miserrimas homo attollens oculos, ut videret, si forte ex parte superiori pateret effugium; ecce videt ferocissimum leonem, qui rugiens, sævus nimis discurrebat circa puteum, et ipse quoque prædam illam expectabat. Tum ille inops consilii attendere cepit, quam stabilem sedem nactus esset, et an diu super illam arborem stare posset. Et ecce videt ad radicem ejus duos mures; unum album, alterum nigrum, qui perpetuo eam rodebant, et non parum aberat, quin radice corrosa tota arbor decideret in profundum. Videt quoque ex eodem foramine, ex quo arbor prodierat, quatuor aspides apparuisse, qui continuo bellis, et contentionibus radice conculcabant, et non parum eam ad radicem juvabant. Post hæc omnia adhuc suspiciens vidit (quod causa totius ruinæ illius fuit) in ramis arbusculæ paucos quosdam flores, ex quibus guttæ quædam mellis distillabant, tum ille omnium malorum, et periculorum oblitus, non amplius cogitans, quid eum in profundo expectaret, neque ex parte superiori quid capite ejus immineret, neque arbusculam illam statim excidendam et casuram esse, nihil horum cogitans, totus hilaris, et jucundus effectus, dedit se totum floribus illis colligendis, et melli sugendo, quod ex eis profluebat. Hæc est parabola nostræ miseræ. Huic miserrimo atque stultissimo homini similes sumus. Cecidimus omnes in hunc mundum, puteum calamitatum longe profundissimum: Intuemini, queso, qui infra nos lateat. Quis vestrum gehennam apertam, et viva atque ardentia illa incendia, fidei oculis non videt? Quis non intuetur inmanem illum draconem, qui semper inhiat prædæ animarum nec aliud numquam cogit, quam quomodo nos devoret? Aspiciat deinde, quid nostris capitibus impendat? An non attenditis illum de tribu Juda, cui inimici propter peccata facti sumus, semper rugientem, et judicia sua super omnem pavorem formidabilia nobis comminantem? Et non parcat, mihi credite, in die iræ et furoris sui; et qui nunc, dum vivimus, Agnus mansuetissimus est,

idem post mortem leo rugiens, et horribilis erit. Aspiciat modo arbusculam, quam apprehendimus, intuemini firmitatem humanæ vitæ, an non videtis duos illos mures, album et nigrum; diem et noctem, qui semper rodunt, et consument radicem vitæ nostræ? Et quis eos prohibeat? quis dormire faciat? Huc accedit bellum perpetuum, et intestinum quatuor humorum, quatuor aspidum venenatorum, quos inclusos in pectore, et in visceribus gerimus, qui vitam nostram diuturnam esse nullo modo patientur. Et tamen hæc omnia mala, quæ nos circumstant, nos miserrimi et infelicissimi filii Adam, et omni lacrymarum fonte plangendi, obliviscimur, non attendimus, non curamus, modo tenuissimos flores, et modicam illam dulcedinem carpere possumus, quam vita ista fallacissima præbet. Sic gravantur corda in crapula, et ebrietate, et curis hujus mundi; sic descendimus ad gehennam sine ullo numero. Pergite Antuerpiam, considerate studia mercatorum, videbitis eos ita inhiantes lucris, ita intentos melli divitiarum, ut numquam cogitent, an animam habeant? An sit judicium futurum? An reperiat gehenna? An sit Deus in hoc mundo? Redite postea Bruxellam, considerate studia plurimorum adolescentium, videbitis nonnullos ita ebrios amore carnalium voluptatum, ita insanientes rabie libidinum, ita vanos in vestibus, ita immoderatos in potu, ita effrenatos in verbis, ita dissolutos in studiis pietatis, ut non solum non cogitare, sed neque credere videantur quæ de futuro judicio, et morte, et gehenna sacræ literæ prædicant.

Quare vos oro atque obtestor, per viscera Dei nostri, per salutem animarum nostrarum, nolite claudere aures verbis salutaribus, nolite vobis obstruere viam salutis, nolite obdurare corda vestra. Abstinete a crapula et ebrietate, quibus corda gravantur, et obdurantur: accipite consilium, dum licet, advocati nostri Jesu Christi, ut eum aliquando Judicem secure videre possitis, quod nobis concedat, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO IV.

DE DOMINICA SECUNDA ADVENTUS

THEMA

Quaecumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem Scripturarum spem habeamus. Rom. xv, v. 4.

SYNOPSIS.

Occasio hujus sententiae Pauli declaratur. Solliciti pro salute proximi esse jubemur. Sacra Scripturae singularis excellentia, prerogativa, et privilegia, quae accipit tum ab auctore, tum a materia, quorum utrumque est Deus. Quam utile sit nos hic tribulationibus exerceri: bonis semper malos esse admissos et contrarios: Deum justis vera, non terrena bona largiri, quae melius in adversitatibus conservari similitudine, exemplis, et historicis probatur. Justos in adversis solamen percipere, aut liberari, a simili docetur. Mundi et Dei diversa visitatio et consolatio cum Martyrum exemplis offertur. Cur Deus quosdam tribulatos non consoletur, varia narrantium cause: tandem gravi admonitione ad spem omnem in Deo collocandam concluditur.

Sententia hæc Apostolica, quam hodie explicaturi sumus ex verbis præcedentibus ita dependet, ut sine eorum cognitione intelligi sane non possit. Ut igitur paulo altius repetamus, Romani, ad quos Apostolus Paulus scribebat initio nascentis Ecclesiae, partim ex Judæis, et partim ex Gentibus ad Christi fidem conversi fuerant; et quamquam omnes Christum colebant, tamen adhuc non nihil dissidii inter eos erat; Judæi siquidem existimabant caeremonias legis observandas, a cibis immundis abstinendum, et judica-

bant, ac notabant tanquam legis prævaricatores eos, qui non ita faciebant. Contra vero alii in Evangelio doctiores, et in fide firmiores, nullum cibum tanquam immundum a Christianis rejiciendum censebant, et contemnebant, ac spernebant eos, qui judaizabant, tanquam imperitos, et minus in Evangelio instructos. Quid igitur Apostolus facit? Utrosque castigat, et judaizantibus quidem ostendit, nihil jam esse immundum, et nos per Christum ab observantia caeremoniarum legis esse liberatos: firmiores autem monet, ut libertate christiana atque evangelica utantur quidem, sed non in scandalum aliorum. Itaque ait: *Is qui manducat, non manducantem non spernat, et qui non manducat manducantem non judicet.* Et rursus ad infirmiores: *Tu quis es, qui judicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit: stabilis autem: Potens est enim Deus statuere illum.* Ad firmiores vero: *Si propter cibum frater contristatur jam non secundum charitatem ambulans, noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est.* Item ad eosdem: *Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmiorum sustinere, et non nobis placere. Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est, impropria impropertantium tibi ceciderunt super me.* Quaecumque enim scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt. Hoc est, non debemus ita nobis placere, et in nostra probitate acquiescere, ut de proximo non cogitemus; sicut Pharisei fecerunt, quibus cum Judas diceret: *Peccavi tradens sanguinem justum,* responderunt illi: *Quid ad nos?*

tu videris. Non ita faciendum est nobis: si Christus ita facere voluisset, dixisset: ego justus sum: quid mea refert si cæteri sint peccatores? Ego bene me habeo, quid ad me si cæteri pereant? Non ita Christus egit: sed dixit, *impropria impropertantium tibi ceciderunt super me.* Idque non tam verbis, quam factis dixit, cum omnium nostrum peccata, et peccatorum penas super humeros suos imposuit. Ita nos quoque facere debemus, quaecumque enim patientia Christi, et aliorum Sanctorum in scripturis legimus, ea ad nostram eruditionem, et institutionem facere, existimare debemus: ut hoc modo per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. Ecce igitur vobis propositum B. Pauli, et summam explicationis hujus loci; nunc paulo diligentius partes omnes hujus sententiae consideremus.

Quaecumque scripta sunt. Nemini dubium esse potest, quin Apostolus non de omni scriptura, sed solum de sancta ac divina scriptura, loquatur. Cur igitur tam simpliciter ac generatim ait: *quaecumque scripta sunt?* et non potius; quaecumque in libris sacris scripta sunt? Num tot volumina jurisconsultorum, tot libri philosophorum, tot monumenta historicorum, scripta non sunt? sunt quidem, auditores, multæ scripturæ aliæ, sed hæc nostra quam jure et merito divinam nominamus, ita omnibus aliis multis nominibus prestat, ut cæteræ cum ea comparate, ne scripturæ quidem dici possent videantur. Radices tamen, et quasi fontes quidam privilegiorum hujus nostræ scripturæ duo sunt, auctor et materia.

Qui est auctor? Deus. *Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines,* ait Petrus: quæ est materia? Item Deus. Nec enim decebat ut Deus de alio, quam de se ipso scriberet; nemo siquidem præco esse solet laudum inferiorum et obscuriorum hominum, quam ipse sit, sed omnes viros magnos, et rebus gestis claros laudandos, et ornandos suscipiunt. Itaque sicut Cæsar rerum quondam gestarum commentaria ipse conscripsit; ita quoque Deus cum neminem haberet ullo modo se superiorem, de quo merito scribere posset, de seipso scripsit, et historicis, legibus, vaticiniis, aliisque innumeris modis se Creatorem, Providorem, Liberatorem, et Glorificatorem generis humani demonstravit.

Porro oriuntur ex his fontibus privilegia

singularia divinæ Scripturæ sine ullo numero: Hinc enim antiquissima, nobilissima, perfectissima est. Scripturæ cæteræ, etiamsi sanctorum hominum sint, semper habent aliquid imperfecti: nam ut vita et mores sanctorum hominum, licet Deo placerent, et merito laudabiles essent, tamen habebant aliquid semper, unde orationem Dominicam legere, et Deo dicere possent: *dimitte nobis debita nostra, etc., et Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.* Ita etiam verba, et sermones eorum numquam ita perfecta erant, quin aliquid desiderari posset. Scriptura vero Divina, propterea quod Deum auctorem habet, cujus perfecta sunt opera, ejusmodi est, ut nihil penitus habeat imperfecti, nihil ei detrahi, nihil addi, nihil desiderari possit. « Otiosum verbum, inquit Basilius homil. decima de opere sex dierum, in Scriptura esse dicere ingens blasphemiam est. »

Neque solum perfectissima, sed etiam utilissima, et omne genus eruditionis continet. Scientiæ profanæ tractant de pane lucrando; hæc de regno cælorum acquirendo. Jurisprudentiæ conservat hereditates et testamenta hominum: hæc ipsum Dei testamentum et cælestem hereditatem continet. Ars medicinæ curat morbos et ægritudines corporum: hæc animis affectis, et peccatorum vulneribus medetur. Naturalis Philosophia erigit hominem usque ad sidera contemplanda, hæc hominem perducit usque ad siderum conditorum. Historiæ profanæ certarum urbium ædificationes, et eversiones narrant, hæc mundi totius creationem et consummationem tradit. Habet humana sapientia suos poetas, qui versibus et cantu animos oblectant: habet Scriptura divina sanctos Prophetas, qui psalmis et hymnis, et canticis spiritualibus in hominum pectoribus divinum amorem accendunt. Habet illa graves oratores, qui quocumque volunt homines impellunt: et hic non deest suus Ecclesiastes, et alii sapientes viri qui multo gravius et salubrius concionantur. Habet illa postremo etiam suos Grammaticos, qui elementa docent; et hæc habet Apostolum, qui insipientes docet, quæ sunt elementa prima cognitionis Dei. Merito igitur, jureque optimo sancta Scriptura, quæ omnibus scripturis excellit, et omnes continet, sola ab Apostolo Paulo scriptura appellata est. Quaecumque igitur in divinis voluminibus, ac præsertim

ubi tribulationes factorum explicantur, scripta sunt, ad nostram utilitatem, et eruditionem scripta sunt.

Et quamobrem? *Ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus.* Deus enim hac ratione gubernat ac regit vitam sanctorum, ut primum eos ducat in montem Calvariae, deinde in montem Thabor: primum eis tribuat materiam patiendi tribulationes, tentationes, pericula, certamina, crucem, ærumnas, calamitates, deinde eos de tribulatione eripiat et consoletur: vel etiam in ipsâ tribulatione, tanta spirituali lætitia et voluptate perfundat, ut saepe malint eam molestiam cum ea consolatione, quam sine consolatione illa, de molestia liberari. Hæc vero omnia, id est, patientia et consolatio sanctorum, ideo scripta sunt, ut nos regentes sumus bono animo et ejusmodi exemplis erecti, atque animati, nullis tentationibus, aut calamitatibus nunquam cedamus. Hæc ita se habere, videlicet omnes eos, qui pertinent ad sortem sanctorum, aliquid passuros, et magnam consolationem, atque uberimos fructus inde percepturos, testatur scriptura, testatur natura, testatur experientia. Quod dum verbis breviter expono, quæso diligenter attendite: venient enim profecto omnibus usui hoc nostro calamitosissimo tempore, hæc arma spiritualia.

Primum igitur omnes electos aliquid passuros testatur Apostolus: *Omnes, inquit, qui pie volunt vivere in Christo, persecutones patientur.* Et Dominus in evangelio: *Ego sum vitis, et Pater meus agricola est: omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum; et eum, qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus adferat.* Tobie seniori angelus dixit: *quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te.* Itaque nullum excipiant Divinæ litteræ, omnes omnino, qui scripti sunt in libro vite, per multas tribulationes in regnum cælorum intrabunt, et vel corporis ægritudinem, vel animi anxietatem, vel detrimendum existimationis, vel mortem charorum, vel bonorum direptionem patiuntur, neque est, quod ullis excipi cupiat, nisi etiam excipi cupiat a regno cælorum: porro hujus rei rationem reddit sapiens in libro Ecclesiastici dicens: *contra bonum natum est, contra vitam mors; sic et contra verum justum peccator:* contraria inter se semper pugnant. Aspiciete ignem et aquam: aqua nihil nocuit igni, neque ignis aquæ: tamen

simul atque sibi propinquant, mutuum aspectum ferre non possunt: aqua fumat, stridet, saltat, movetur. Unde hoc? Quia sunt contraria, non bene conveniunt. Pari ratione boni quasi ignis ardent, lucent, zelo et charitate semper incensi, nunquam quiescunt. Mali quasi aqua labuntur super terram, et lutum efficiunt, et saepe reddunt plateas ita sordidas, et lubricas, ut multos maculari, vel cadere faciant. Atque ejusmodi homines ubique reperiuntur, nunquam sunt boni sine malis, quocumque eas, invenies malos. Etiam in Apostolorum collegio unus diabolus erat. Non est hortus sine malis herbis, neque frumentum sine jolio. Quid igitur miraris, si tu es ignis, quod aqua fumet, etiamsi nihil noceas malis, tamen semper mali te persequentur, quia dissimiles sunt mores tui moribus illorum: *Si de mundo fuissetis, ait Dominus, mundus quod suum erat diligeret: quia vero de mundo non estis, propterea odit vos mundus.* Et sapiens: *Dixerunt, inquit, impii: circumventiamus justum, quia inutilis est nobis, et contrarius operibus nostris: gravis est nobis etiam ad videndum, quantum dissimilis est alius vi illius, et immutatus sunt vite ejus.* Vultis exemplum unum? Erant homines duo arctissimo conjuncti, et ambo amici hujus sæculi: unus a Deo vocatus mutat vitam suam: statim alteri fit gravis etiam ad videndum, murmurat de eo, ubique obloquitur, ubique detrahit ei: est homo levis, inconstans, nihil boni faciet: Undenam hæc omnia? Nonne ex eo, quod dissimilis factus est alteri, et immutavit in bonum viam suam? Erant ambo curvi, nunc alter rectus factus est: Quid igitur mirum si non placet curvis rectitudo?

Vultis alteram rationem, cur prohibitas semper ferat secum tribulationes? In promptu causa est: Dominus enim qui nos regit et gubernat, filiis suis in magna copia tribuit bona spiritualia, quæ sola vera sunt bona, gratiam, patientiam, charitatem, omnem virtutem. De temporalibus autem non amplius tribuit, quam quantum necesse ad bona spiritualia conservanda, et agenda, « non enim bene provideret nobis, ut ait magnus ille theologus Dionysius Areopagita, si temporalium donatibus robur ac fortitudinem nostram emolliet. » Jam vero quis nescit bona spiritualia multo melius adversitate, quam prosperitate conservari? Nonne virtus in infirmitate perficitur? Deiciunt qui-

dem tribulationes homines pravos; sed probos semper robustiores efficiunt. Accipite exemplum B. Chrysostomi: sit tibi una columna rectissime constituta, imponatur super eam onera, quanto plura et majora ponentur, tanto ea columna firmiter erit. Existat tibi rursus alia inclinata et curva, imponatur aliquid super eam, statim concidet. Ita prorsus, Auditores, homines curvi et distorti, iniqui, injusti, statim corruunt, desperant, ad primum ictum mallei franguntur. At vero probi, justi, recti, laboribus et doloribus confirmantur, otio et quiete marcescunt. Aspiciete duos primos reges Hebræorum, Saul cum esset vir pauper et tenuis, et asinas patris sequeretur, opulens erat, testante Scriptura, omnium Hebræorum. Ascendit ad regnum non sua voluntate, sed imperio Domini; repente totus mutatus, et uno die, peccatis ejus exigentibus, regnum et filios et vitam amisit. David secundus rex, cum fugeret a facie Saul et profugus a patria, uxore, et bonis spoliatus in silvis delitesceret, tam pius, et sanctus et clemens erat, ut etiam hosti suo atrocissimo, quem in potestatem acceperat, parceret. Postea vero quam rex effectus est, brevi adulterium homicidio copulavit. Et qui in tribulatione constitutus, etiam hosti pepercerat, idem in prosperitate fidelem ac devotum servum crudeliter interfecit. Et nos igitur miramur, si Deus servos et filios suos, quibus hereditatem servat in cælis castigat, et opibus ac deliciis hic in terris emolliri ac dissolvi non patitur? Hæc sunt igitur rationes.

Jam vero exempla innumerabilia sunt. Percurrite scripturas sanctas, a Genesi usque ad Apocalypsim: nullum prorsus invenietis virum sanctum, et qui Deo placuerit, non vexatum atque afflictum, et tanto magis, quanto justior et sanctior fuerit. Abel primus martyr ab ipso suo fratre, nulla data occasione, circumventus, et necatus est. Patriarchæ Noe, Abraham, Isaac, Jacob, Joseph, semper peregrini, semper profugi, semper in metu et periculis fuerunt. Prophætæ nonne fere omnes necati sunt? Isaias sectus, Ieremias lapidatus, Ezechiel, Zacharias, Joannes et alii variis modis torti variis cruciatibus interierunt? Quid Apostoli? *Uscque in hanc horam, inquit Paulus, esurimus, sitimus et nudi sumus et colaphis cætimur, et instabiles sumus et laboramus operantes manibus nostris: maledicimur et benedicimur: blasphemamur et obsecramur: persecutionem*

patimur et sustinemus: tanquam purgamenta hujus mundi, facti sumus omnium persepisma usque adhuc. Quid ipse Dominus? Nonne tota ipsius vita crux quedam longissima et atrocissima fuit? Itaque primum, quod proposuimus, planum atque perspicuum est, « omnes qui pie volunt vivere in Christo persecutiones perpersuros. »

Jam vero alterum, nempe omnes eos qui patienter et libenter passi sunt, vel cum ingenti gloria liberatos, vel incredibili sanitate, et jucunditate in ipsa tribulatione affectos fuisse, nullo negotio demonstrari potest. Neque enim mentiri potest, qui dicit, *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum.* Et rursus: *plorabit et flebitis vos, mundus autem gaudebit.* Neque mentitur Apostolus Petrus, qui ait, prænucciasse Prophetas eas quæ in Christo sunt passionis, et posteriores glorias. Deinde in corpore humano, si membrum aliquod læditur, statim naturaliter sanguis eo currit, et ipse homo ita circa illud membrum oculis, manibus, pedibus, lingua, cogitatione, totus occupatur, ut reliquorum membrorum non videatur esse memor. In domibus quoque bene constitutis, si unus ex filiis ægrotet, ita mater illius unius curam gerit, illum unum fovet, illi uni blanditur, ut saepe cætera proles ei morbum illum et ægritudinem invideant. Si igitur hoc natura facit, non faciet Auctor nature? si terrena mater hac providentia erga suas proles utitur, cælestis Pater non utetur, qui filios suos tenerimo, maximo, incredibili, atque infinito quodam amore prosequitur? Utitur sane. Et non videtur unum ex justis hominibus afflictum, quin statim ad eum tanquam ad membrum sui corporis læsum et filium proprium viscerum suorum laborantem accurrat, et complectatur, et sit cum eo in tribulatione, ut eripiat eum, et glorificet eum.

Hoc tamen est discrimen inter Deum et mundum: mundus currit post eos, qui florent, qui lætantur, qui ridet: relinquit vero eos, qui in egestate et pressura sunt:

Tempore felici nulli numerantur amici;
Tempora si fuerint nubia, solus eris.

Ita est praxis mundi, et filiorum ejus. Causæ divitum et nobilium cito expediuntur. Causæ pauperum et miserorum, semper inveniuntur iudices occupatos. Deus vero cui Propheta canit *patris orphanorum et iudicis v. duarum,*

alia via ingreditur, illos visitat, cum illis versatur, illos consolatur qui merent. Et qua consolatione putatis? O si vel gutta una illius mellis in cor nostrum descenderet, quam facile desperet nobis omnis caro? Hinc Paulus gloriatur in infirmitatibus suis, *quia sicut abundat per Christum tribulatio, ita per Christum quoque abundat consolatio.* Hinc Apostolus Andreas procul cruce conspecta, vix seipsum præ lætitia capiebat: hinc fortissimus ac beatissimus protomartyr Stephanus, inter imbres sonantium saxorum, in tantam exarsit flammam charitatis, ut pro suis lapidatoribus summo studio Dominum exoraret. Hinc socius ejus et collega Laurentius inter flammam et incendia quasi nihil sentiens Tyrannum irridebat: hinc magnus ille Tiburtius super ardentem prunas, quasi super rosas blandissimas et mollissimas, ambulabat: hinc ille felicissimus Theodorus temporibus Apostate Juliani, cum totam diem jam ab hora prima usque ad horam decimam sine intermissione succedentibus sibi tortoribus crudelissime torquebatur, tum primum dolere atque angere cœpit, cum de equuleis deponeretur, affirmans sibi juvenem pulcherrimum asituisse, qui tam dulciter eum consolabatur, et linteo candidissimo sudorem suum tergebat, ut sibi jam non in equuleo, sed in paradiso deliciarum esse videretur. Hinc postremo sancti omnes contumeliam decus, injuriam gloriam, exilium patriam, vincula coronas, carcerem paradisi contemptum honorem vel amplissimum semper duxerunt. Hæc est igitur patientia et consolatio sanctorum, hoc est, quod Dominus, qui non mentitur, ait, *cum ipso sum in tribulatione.* Et sane si Deus, qui est ipsum bonum, ipsa suavitas, ipsa dulcedo, non in domo ridentium et exultantium, sed in domo mœrentium et calamitosorum habitat, quis nostrum non eligat potius fletum quam risum, dolorem et laborem, quam jucunditatem et lætitiã? Quis, non dico ferat patienter, sed quærat libenter ac diligenter ubique tribulationes?

At, inquis, non omnibus ista contingunt, sed pro uno, qui legitur in scripturis de tribulatione ereptus, infiniti reperiuntur, qui sine consolatione ulla relinquuntur. Verum est, auditores; id inficiari, neque possum, neque volo; sed quæ est causa cur tam multos Deus sine consolatione relinquat? Quia non quærent consolationem ubi est: petunt eam a carne et sanguine, quæ-

runt consolationem in flagitiis, et voluptatibus corporis, colligere volunt de spinis uvas, de tribulis ficus, et merito nihil inveniunt nisi majores curas et sollicitudines. Sic etiam ubi reperietis homines afflictos; qui spem suam totam collocant in Deo? Alii currunt ad divites, alii sperant in mendaciis, alii confidunt in fraudibus, rapinis, furtis, perjuris, homicidiis, reliquunt Deum et relinquuntur a Deo. Pellere volunt unum malum alio majori malo, unum dæmonem alio dæmone: non est ita, non est ita, fallitis vehementer: Deus est qui pellit dæmonem, non diabolus: Spiritus sanctus ipse est verus paracletus, non caro et sanguis, non mundus: eas ad orationem, ad confessionem, ad communionem, pelle diabolus, eijce peccatum de anima tua: et tunc conquirere, si consolationem veram et solidam non invenis. Alii præterea sunt, qui in ipsa tribulatione, in ipso certamine fortiter dimicant et vincunt; sed statim permittunt sibi de manibus ab hoste victoriam extorqueri. Erit aliquis, qui dum accipit injuriam vel contumeliam ab alio verbis, aut factis, patitur, strenue se gerit, tolerat æquo animo, quandoque etiam ignoscit adversario, sed quid interim accidit? Cum ille se domum recipit, ecce tibi diabolus adest, et ut vel per se, vel per ministrum aliquem suum auribus ejus incipit insurrare: ah miser, quid egisti hodie? Tale injuriam accepisti, et tam facile condonasti? Quid igitur dicent homines? Quid cogitabunt? Nonne jam digito demonstraberis ab omnibus? Nonne jam licebit omnibus te conculcare? Denique persuadet diabolus, et homo ille infelix jam incipit de ultione cogitare, et qui in acie vicerat, in tabernaculo vincitur, et similis illi efficitur, qui de gravi morbo evasit; sed paulo post per incuriam iterum recidit in morbum et moritur: nec non illi, qui in campo exercitus adversariorum fudit: at postea per insidias in civitate capitur.

Quod si homines afflictis spem suam in Deo collocarent, atque ab eo solum consolationem peterent, experirentur profecto quid sit patientia et consolatio sanctorum et verum esse, quod Dominus ait, *cum ipso sum in tribulatione.* Num quis unquam in majore tribulatione fuit, quam Daniel, qui in lacu leonum constitutus, vel devorandus a leonibus, vel fame interitus erat? Quis in majore angustia fuit quam Jonas, qui in medio mari, in ventre ceti, tamquam in carcere

inclusus erat? Quæ major calamitas calamitate Suzannæ, cui erant undique angustiae, et simul de fama et de vita periclitabatur? Quæ captivitas horribilior captivitate trium puerorum, qui manibus et pedibus colligatis in ardentem fornacem projiciebantur? Quis gravior unquam aut vexatus fuit quam Job, qui eodem pene momento omnem substantiam, et omnes filios amisit, plagis et vulneribus coopertus fuit, et ab amicis pro consolatione increpationem, et ab uxore, quod unicuique ei consolationum relictum esse videbatur, non solatium, sed maledicta et contumelias sustinebat? Et tamen hi omnes propterea quod speraverunt in Deo, magnifi-

ce, et gloriose de omni angustia, ac tribulatione erepti, ac liberati fuerunt. Hæc est igitur patientia et consolatio Scripturarum. Quamobrem, auditores, excitemur, quæso, omnes et tanto proposito præmio, non torpeamus, sed magno animo, summaque alacritate crucem patientiæ, quasi signum quoddam contra spirituales nequitas erigamus, et labores omnes ac difficultates superemus. Feramus libenter crucem, ut ipsa nos ferat, et perducat ad eum, qui pependit in ea, Jesum Christum Dominum nostrum, qui est supra omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.